

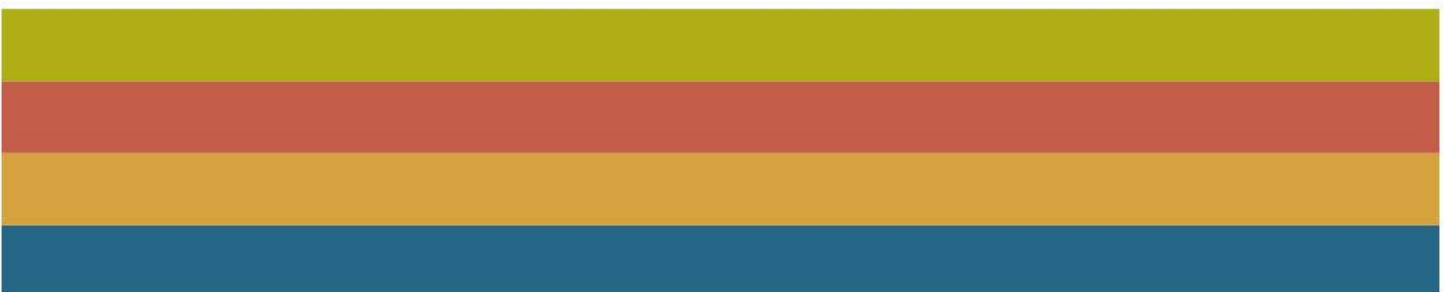

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Gebiedsontwikkeling Grebbedijk

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

14 januari 2025 / projectnummer: 3375

1 Advies over het MER (fase 2) in het kort

Het Waterschap Vallei en Veluwe wil de Grebbedijk tussen Wageningen en Rhenen over een lengte van ongeveer 4,5 kilometer verbeteren en versterken (zie figuur 1). Gelijktijdig wil het Waterschap samen met gebiedspartners in het omliggende gebied maatschappelijke meerwaarde creëren in de vorm van onder meer natuurontwikkeling. Hier zijn ook bewoners, ondernemers, belangenverenigingen en anderen bij betrokken.

Voor het (project)besluit is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Gelderland heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: 'de Commissie') gevraagd te adviseren over het MER fase 2. Eerder bracht de Commissie een tussentijds toetsingsadvies uit over het MER fase 1.¹ Daarnaast heeft de Commissie separaat advies uitgebracht over het beoordelingskader voor circulariteit ('Circulaire peiler') dat vanwege de duurzaamheidsambities voor dit project is opgesteld.²

Wat staat in het MER fase 2?

In het MER fase 2 zijn de milieueffecten van het geactualiseerde voorkeursalternatief³ in beeld gebracht. Ook is beschreven hoe nadelige effecten te mitigeren of te compenseren zijn door optimalisatie van het ontwerp of de uitvoering. In het rapport zijn de effecten van de dijkversterking en de gebiedsontwikkeling los van elkaar beoordeeld.

Voor de gebiedsontwikkeling zijn de volgende onderdelen beoordeeld: realisatie van kamsalamanderleefgebied, ecologische verbindingzone, aanleg geulgebied⁴ en verkeersveiligheid Nudedijk.

Uit het MER blijkt dat langetermijneffecten voor de meeste milieuthema's neutraal of positief scoren. De aanlegfase leidt wel tot (zeer) negatieve effecten, zoals geluidsoverlast en overlast voor woningen en bedrijven. Mitigerende maatregelen zijn noodzakelijk om effecten te minimaliseren of weg te nemen. Verder geeft het MER aan dat uit nader onderzoek na de totstandkoming van het VKA blijkt dat de dijk niet verhoogd hoeft te worden. Daardoor vraagt het geactualiseerde ontwerp om minder ruimtebeslag en zijn er minder ingrijpende effecten op landschap en cultureel erfgoed te verwachten.

Wat is het advies van de Commissie?

De Commissie waardeert dat er in het MER een duidelijk en integraal beoordelingskader is opgenomen. Er is veel informatie opgenomen in het MER fase 2, maar daardoor is een document van flinke omvang ontstaan. Dit gaat ten koste van de vindbaarheid van

¹ Zie [Adviezen – Commissiener.nl](https://www.commissiener.nl) of zoek op projectnummer 3375 op www.commissiener.nl. In het MER fase 1 zijn onderscheidende of significante effecten op de omgeving in beeld gebracht voor alternatieven voor de gebiedsontwikkeling. Daarnaast zijn in deze fase de andere afwegcriteria toegelicht, zoals technische haalbaarheid en kosten. Dit heeft geleid tot een keuze voor het voorkeursalternatief.

² Zie [Adviezen – Commissiener.nl](https://www.commissiener.nl) of zoek op projectnummer 3443 op www.commissiener.nl.

³ Sinds de vaststelling van het voorkeursalternatief (VKA) in 2020 is dit alternatief verder uitgewerkt en geoptimaliseerd. Het geactualiseerde VKA wijkt daarom af van het oorspronkelijke VKA.

⁴ Voor de aanleg van de geul (waarvoor ontgronding aan de orde is) wordt een aparte MER procedure doorlopen (paragraaf 1.5).

onderwerpen⁵ en de navolgbaarheid voor minder ingevoerde lezers.

Daarbij valt het de Commissie op dat het MER de nadruk legt op de dijkversterking, hoewel de titel/naamgeving (gebiedsontwikkeling Grebbedijk) anders suggereert. De dijkversterking en de overige gebiedsambities worden niet als één samenhangend voornemen gepresenteerd en geëvalueerd.

De Commissie constateert verder dat de samenvatting van dit MER onvoldoende is uitgewerkt, omdat deze vooral bestaat uit een opsomming van feiten en beoordelingen uit het MER. Voor bestuurders en externe belangstellenden is essentieel dat de samenvatting van het MER duidelijk maakt wat het project omvat en wat daarvan de belangrijkste milieueffecten zijn. De meerwaarde van de beoogde gebiedsontwikkeling komt ook in de samenvatting niet naar voren, omdat er sprake is van min of meer losstaande projecten. Hierdoor is geen beeld te krijgen van de onderlinge samenhang tussen de planonderdelen en de mogelijke milieueffecten daarvan.

De Commissie constateert dat in het MER nog belangrijke informatie ontbreekt. Het aanvullen van die informatie is essentieel om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over de gebiedsontwikkeling. Het gaat om de volgende punten:

- **Samenhang dijkversterking en gebiedsontwikkeling:** De Commissie constateert dat de focus van het MER vooral op de dijkversterking is gelegd. Als gevolg daarvan zijn in het MER de onderlinge samenhang en afhankelijkheid van de afzonderlijke planonderdelen niet meer duidelijk in beeld. Dat geldt zowel voor de doelrealisatie als voor de milieueffecten. De Commissie adviseert nadere duiding te geven aan deze samenhang.
- **Ontwerpstappen en planuitwerking.** De stappen in het planproces van VKA naar 'geactualiseerd ontwerp' worden in het MER niet helder beschreven. De Commissie constateert dat in dit proces een aantal ontwerpstappen zijn gemaakt – waaronder de keuze voor een ander dijkontwerp (groter overslagdebiet) – met mogelijke milieueffecten van het voornemen. De Commissie adviseert een goed navolgbare beschrijving op te stellen van het planproces en de milieuoverwegingen en milieuconsequenties van de daarbij gemaakte ontwerpkeuzes.
- **Effectbeoordeling en mitigatie.** In het MER worden op diverse plekken mitigerende maatregelen benoemd. Zo wordt, onder andere in paragraaf 6.2.4, een aantal 'vereiste' mitigerende maatregelen aangedragen. Een deel van deze maatregelen is voorwaardelijk voor de gepresenteerde effectbeoordeling. In het MER wordt niet eenduidig beschreven of deze maatregelen al dan niet zijn overgenomen als planinclusief onderdeel van het voornemen. Een eenduidig overzicht van deze maatregelen is essentieel voor de te nemen project- en vergunningbesluiten.
- **Juridische en ecologische onzekerheden te bereiken natuurdoelen.** Voor het thema natuur gaat het MER vrijwel niet in op de kans op en voorwaarden voor een succesvolle realisatie van de KRW-, Natura-2000- en GNN-doelen. Het is ondermeer onduidelijk of een adequaat beheer verzekerd is. Vooral rond het realiseren van een vervangend potentieel broedgebied voor de kwartelkoning in de Schellerwaarden, (ver) buiten het plangebied en (ver) buiten de scope van het project, spelen meerdere juridische en

⁵ Relevante informatie over waterveiligheid is bijvoorbeeld niet in het MER opgenomen, maar staat in onderliggend materiaal. Verwijzing naar dit onderliggend materiaal ontbreekt waardoor deze informatie lastig te vinden is. Verder zijn er onder andere in het bodem kaartenboek een groot aantal lijvige documenten opgenomen, maar ontbreekt in het MER een referentie hier naar.

ecologische onzekerheden⁶. De Commissie adviseert de slagingskans en de onzekerheden rond het realiseren van de natuurdoelstellingen nader te onderbouwen.

- **Stikstofdepositie:** Op grond van recente jurisprudentie⁷ ten aanzien van intern salderen, geldt een aantal juridische voorwaarden voor de inzet van deze maatregel. De Commissie wijst erop dat intern salderen als mitigerende maatregel moet worden beschouwd binnen de Natura 2000-regelgeving. Geadviseerd wordt om het MER (en indien nodig de Passende Beoordeling), voorafgaand aan het besluit over het projectbesluit, aan te vullen met een beoordeling in hoeverre aan de vereisten voor 'intern salderen' wordt voldaan.
- **Circulariteit en duurzaamheid:** De Commissie stelt vast dat de aandacht voor de aspecten circulariteit en duurzaamheid in het MER fase 2 minimaal is. Dit is opvallend omdat, zoals eerder aangegeven, in een eerder stadium deze ontwikkeling als voorbeeldproject is bestempeld. Er is in het MER echter geen duidelijke motivatie te vinden waarom de ambitie voor circulariteit en duurzaamheid is afgeschaald. De Commissie adviseert toe te lichten in hoeverre de oorspronkelijke circulariteits- en duurzaamheidsambities nog gelden en of aan deze ambities is voldaan.
- **Samenvatting onvoldoende uitgewerkt.** De samenvatting geeft in de huidige vorm onvoldoende zicht op de milieueffecten van het oorspronkelijke ontwerp (VKA), het geactualiseerde ontwerp en de mitigerende maatregelen die daarbij horen. Ook ontbreekt informatie over de samenhang tussen de dijk en gebiedsontwikkeling. Een aanvulling of nieuw op te stellen samenvatting is nodig. Zie hiervoor paragraaf 2.1.

De Commissie adviseert bovengenoemde informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de dijkversterking en gebiedsontwikkeling.

Naast het ontbreken van essentiële informatie, die hierboven is genoemd, heeft de Commissie nog een aanbeveling ten aanzien van circulariteit en duurzaamheid. De Commissie constateert dat er in het MER beperkt aandacht is voor circulariteit en duurzaamheid, terwijl de ambities in het NRD en het MER fase 1 nog hoog waren. In het MER fase 2 komen deze ambities, maar ook het gebruik van de Circulaire Peiler, niet of nauwelijks terug. Commissie beschouwt dit als een gemiste kans (zie ook paragraaf 2.4).

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar adviezen verder toe.

⁶ Door de Provincie is een advies aangeleverd van de landsadvocaat die ingaat op de kwestie omtrent broedgebied Kwartelkoning. In het MER ontbreekt echter een verwijzing naar dit advies.

⁷ (1) De verwachte voordelen van de mitigerende maatregel moeten vaststaan bij de Passende beoordeling, (2) een dubbele inzet van de referentiesituatie moet voorkomen worden en (3) salderen mag alleen als de maatregel niet ook nodig is om natuur te behouden, herstellen of verslechtering te voorkomen. Zie de genoemde uitspraak van de Afdeling.

Figuur 1: Projectgebied met de dijk, deelgebieden en gebiedsontwikkelingen (bron: MER fase 2).

Aanleiding MER

Waterschap Vallei en Veluwe wil de Grebbedijk versterken tussen Wageningen en Rhenen. Op dit traject voldoet de dijk voor ongeveer 4,5 km niet aan de veiligheidsnormen. Deze dijkversterking maakt onderdeel uit van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Een mer-procedure wordt doorlopen omdat de goedkeuring van het projectbesluit door Gedeputeerde Staten van Gelderland voor het aanpassen van een primaire waterkering project-mer-beoordelingsplichtig is.

Op voorhand was duidelijk dat mogelijke nadelige milieueffecten niet uitgesloten zijn. Het waterschap heeft er daarom voor gekozen om niet eerst een mer-beoordeling uit te voeren, maar direct een project-MER op te stellen. De besluitvorming over het projectbesluit wordt gefaseerd volgens de Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)-systematiek. Hierin zijn meerdere fases onderscheiden, waaronder de voor mer relevante verkenningsfase en planuitwerkingsfase. Het MER fase 1 is in een eerder stadium afgerond en heeft geleid tot een besluit over het voorkeursalternatief. Het MER fase 2 heeft betrekking op de planuitwerkingsfase, waarin het gekozen voorkeursalternatief gedetailleerder is uitgewerkt.

Eerdere adviezen

In maart 2020 bracht de Commissie een tussentijds toetsingsadvies uit over het MER fase 1 voor de verkenningsfase (projectnummer 3375). De Commissie oordeelde dat het MER voldoende informatie bevatte om het milieubelang volwaardig mee te wegen om te komen tot een keuze voor het voorkeursalternatief. Wel zijn enkele aanbevelingen meegegeven voor de planuitwerkingsfase, te weten:

- Er is nader onderzoek nodig, omdat de effecten in MER fase 1 vooral kwalitatief zijn beoordeeld.
- Er moet een Passende beoordeling opgesteld worden bij de uitwerking van het VKA vanwege effecten op Natura 2000-gebieden.

- *Laat circulariteit onderdeel zijn van de integrale beoordeling in het MER voor de planuitwerkingsfase (zie ook het advies over de Circulaire Peiler Grebbedijk – beoordelingskader circulariteit⁸).*

Rol van de Commissie MER

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag keurt het projectbesluit goed.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website en zijn te vinden door nummer 3375 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

⁸ Zie <https://www.commissiemer.nl/adviezen/3443>.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar beoordeling toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Het uitvoeren daarvan is essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij het besluit over de Gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Dit moet volgens de Commissie gebeuren voordat Gedeputeerde Staten van Gelderland hierover een besluit neemt.

2.1 Toelichting op de samenhang en projectdoelen

In het MER fase 2 worden de effecten van de dijkversterking en de overige projectonderdelen (gebiedsontwikkeling) separaat beschreven. Als gevolg daarvan is in het MER de onderlinge samenhang en afhankelijkheid van de afzonderlijke planonderdelen niet meer duidelijk in beeld.

Wat betreft de doelrealisatie wordt niet duidelijk hoe de doelen voor de dijkversterking en de gebiedsontwikkelingen zich verhouden tot de oorspronkelijke projectdoelen. De projectdoelen worden op diverse plekken in het MER op verschillende wijze geformuleerd. In de inleidende hoofdstukken is sprake van een integrale doelstelling ('Het realiseren van een veilige en leefbare dijk in een mooie omgeving door bestaande functies en waarden in te passen en invulling te geven aan de gebiedsambities'). In paragraaf 1.4 van het MER blijkt het projectdoel te zijn gereduceerd tot drie doelen die 'in ieder geval' gerealiseerd moeten worden.⁹ De overige gebiedsambities blijken te zijn teruggebracht tot secundaire losse projectonderdelen¹⁰. Bovendien worden in het MER op diverse plaatsen weer andere doelen aangedragen zoals 'het vergroten van het waterveiligheidsbewustzijn in de Gelderse Vallei' (op pagina 23).

Wat betreft de milieueffecten constateert de Commissie dat de onderlinge afhankelijkheid van de diverse planonderdelen voor zowel het voorkomen en beperken van negatieve milieu-invloeden als het realiseren en versterken van positieve effecten in het MER niet, of althans niet expliciet wordt benoemd. Zo blijft, onder meer, de samenhang tussen de stikstofreductie als gevolg van de natuurontwikkeling in de uiterwaarden en de uitvoerbaarheid van het grondverzet buiten beeld. Andere voorbeelden zijn de milieukundige voordelen (en risico's) van het al dan niet gelijktijdige grondverzet bij de dijk- en geulaanleg en de samenhang in de vergunbaarheid.

De Commissie adviseert om de inhoudelijke samenhang tussen en onderlinge afhankelijkheid van de dijkverzwaring en gebiedsontwikkeling helder in beeld te brengen.

⁹ Deze drie doelen zijn: (1) versterking van de Grebbedijk, (2) inrichting van een nieuw geulgebied in de Plasserwaard om invulling te geven aan opgaven vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW), en (3) natuurontwikkeling in aangrenzende uiterwaarden om invulling te geven aan de opgaven vanuit Natura 2000-, het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG).

¹⁰ Ontwikkeling van kamsalamanderleefgebied, ecologisch verbindings- ingang van het Havenkanaal, aanleg geulgebied in de Plasserwaard.

2.2 Planproces en ontwerpkeuzes

In het MER ontbreekt een heldere beschrijving van het doorlopen planproces van VKA naar het uiteindelijke planvoornemen, in het MER meestal aangeduid als 'geactualiseerd ontwerp'. De Commissie constateert dat in dit proces een aantal ontwerpstappen zijn gemaakt met een belangrijke weerslag op de milieu-impact van het voornemen. Een goed inzicht in de milieuoverwegingen en in de milieuconsequenties zijn relevant voor een adequate besluitvorming.

Daarbij verdienen een aantal belangrijke ontwerpstappen bijzondere aandacht: Zo is in deze planfase gekozen voor een ander dijkontwerp, waarin een groter overslagdebiet¹¹ wordt gehanteerd, waardoor verhoging van de top van de dijk (kruinverhoging) grotendeels achterwege kan blijven. Deze ontwerpkeuze onderschrijft de Commissie, daar deze in lijn is met het eerdere advies voor MER fase 1. Er ontbreekt echter een analyse of met een kleiner overslagdebiet (al dan niet in combinatie met een beperkte dijkverhoging) minder strenge eisen aan de kwaliteit van het binnentalud gesteld kunnen worden.

Ook de onderbouwing van de plankeuze om geen wandelpad aan te leggen op het buitentalud van de landelijke dijk verdient meer expliciete aandacht, te meer daar deze keuze strijdig is met zowel de primaire projectdoelstelling als het Ruimtelijk Kwaliteitskader 2.0¹². De Commissie waardeert overigens dat in deze fase het Ruimtelijk kwaliteitskader is geactualiseerd, maar constateert ook dat een motivatie waarom afgeweken wordt ontbreekt en dat de formele status van het RKK niet helder wordt.

De Commissie adviseert een goed navolgbare beschrijving op te stellen van het planproces, van de milieuoverwegingen en milieuconsequenties van de daarbij gemaakte ontwerpkeuzes en van de wijze waarop het Ruimtelijk Kwaliteitskader daarbij leidend is geweest.

2.3 Effectbeoordeling en mitigatie

In het MER worden (onder andere paragraaf 6.2.4) 'vereiste' mitigerende maatregelen genoemd. Deze maatregelen zijn voorwaardelijk voor de gepresenteerde effectbeoordeling en zullen eenduidig in de te nemen besluiten opgenomen moeten worden. Een goed overzicht van deze maatregelen is essentieel.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, voordat het besluit wordt Genomen, de effectbeoordeling en het overzicht van mitigerende maatregelen aan te scherpen en nader uit te werken.

¹¹ Volume water dat per strekkende meter per seconde door de golfbeweging over de buitenkruinlijn slaat, in dit geval 10 liter/s per strekkende meter.

¹² Zie <https://www.grebedijk.com/terinzagelegging/revised/1-ontwerp-projectbesluit/bijlagen/bijlage-2.1-rkk-2.0-grebedijk.pdf>.

2.4 Natuur

De effecten op natuur zijn zeer uitvoerig beschreven in het MER fase 2 en onderliggende Passende beoordeling. In essentie blijken de mogelijke effecten van de dijkversterking feitelijk beperkt tot tijdelijke effecten die te mitigeren zijn (zoals geluid, trillingen en aanwezigheid) tijdens de uitvoering enerzijds en tot verlies van potentieel¹³ broedgebied voor de Natura-2000 doelsoorten Kwartelkoning en Porseleinhoen anderzijds.

De Commissie is echter van mening dat het MER en de onderliggende rapporten voor het milieuaspect natuur op een aantal onderdelen niet eenduidig en helder zijn:

- De onzekerheden in de slagingskans en kwaliteit van te bereiken natuurdoelen (bijdrage KRW- Natura-2000- én GNN-doelen).
Voetnoot opnemen met uitspraak raad van state.
- De juridische en ecologische noodzakelijkheid, slagingskans en onzekerheden van de aanvullende maatregel compensatie broedgebied Kwartelkoning¹⁴. Het lijkt hier te gaan om vervanging van broedgebied dat verloren gaat als gevolg van het project (de maatregel zélf neemt de schade aan het Natura 2000-gebied niet weg). Het MER motiveert echter niet of (en zo ja, waarom) hier sprake is van een mitigerende maatregel binnen de kaders van de Natura 2000-wetgeving¹⁵.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER nader in te gaan op de bovenstaande punten.

Stikstofdeposite

In de Passende beoordeling wordt een toename van stikstofdepositie van maximaal 0,01 mol/ha/jaar op (naderend) overbelaste habitattypen en leefgebieden berekend in Natura 2000-gebied Veluwe. In de berekening daarbij is uitgegaan van 'intern salderen' middels het (tijdelijk) uit gebruik nemen van landbouwgronden. De Passende beoordeling stelt vervolgens dat de berekende, tijdelijke stikstofdepositietoenames het Natura 2000-gebied niet aantasten, omdat deze de kwaliteit van het gebied niet kunnen veranderen.

De Commissie wijst erop dat intern salderen als mitigerende maatregel moet worden beschouwd binnen de Natura 2000-regelgeving.¹⁶ Op grond van recente jurisprudentie, die is gewezen tijdens het adviestraject, geldt een aantal juridische voorwaarden voor de inzet van deze maatregel.¹⁷ Mogelijk gelden er daarnaast op het moment van toestemmingverlening beleidsregels van de provincie waaraan de natuurvergunning getoetst moet worden. In de Passende beoordeling (onderdeel stikstof) van dit project wordt (logischerwijs) nog niet ingegaan op deze vereisten. De Commissie adviseert om de Passende beoordeling hiermee aan te vullen.

Daarbij wijst de Commissie erop dat ook tijdelijke toenames van stikstofdepositie op (naderend) overbelaste habitattypen en leefgebieden een aantasting van Natura 2000-gebied

¹³ Geschikt als broedgebied, maar in huidige situatie niet in gebruik als actueel broedgebied.

¹⁴ Ontwikkeling 5,7 ha potentieel broedgebied voor de kwartelkoning in de Schellerwaarden, ver buiten het plangebied.

¹⁵ Door de provincie is een advies van de landsadvocaat aangeleverd ten aanzien van de kwestie broedgebied Kwartelkoning, echter wordt in het MER hier niet naar gerefereerd.

¹⁶ ABRvS 18 december 2024, ECLI:NL:RVS:2024:4923.

¹⁷ (1) De verwachte voordelen van de mitigerende maatregel moeten vaststaan bij de Passende beoordeling, (2) een dubbele inzet van de referentiesituatie moet voorkomen worden en (3) salderen mag alleen als de maatregel niet ook nodig is om natuur te behouden, herstellen of verslechtering te voorkomen. Zie de genoemde uitspraak van de Afdeling.

Veluwe kunnen veroorzaken. Om dit te kunnen uitsluiten zijn wellicht aanvullende bronmaatregelen te nemen. Gelet op de staat van instandhouding van de Veluwe en de invloed van stikstof daarop, benadrukt de Commissie het belang om iedere toename van stikstofdepositie zoveel mogelijk te mitigeren.

De Commissie adviseert om het MER, voorafgaand aan het besluit over het projectbesluit, aan te vullen met een beoordeling in hoeverre aan de vereisten voor 'intern salderen' wordt voldaan. Aangezien de Passende Beoordeling Stikstof een toename van stikstofdepositie constateert op (naderend) overbelaste habitattypen, adviseert de Commissie de gevolgen hiervan goed te motiveren. Onderzoek daarbij welke aanvullende maatregelen nodig zijn om deze toename weg te nemen, al dan niet middels extern salderen.

2.5 Circulariteit en duurzaamheid

De Commissie stelt vast dat de aandacht voor het aspecten circulariteit en duurzaamheid in het MER fase 2 minimaal is. Dit is opvallend omdat, zoals eerder aangegeven, in een eerder stadium deze ontwikkeling als voorbeeldproject is bestempeld.

2.5.1 Circulariteit

In het MER fase 2 wordt niet specifiek ingegaan op de eerdere adviezen van de Commissie over circulariteit. In plaats daarvan wordt circulariteit gepresenteerd als een gangbare factor bij het ontwerp van dijken. In paragraaf 4.1.3 wordt kwalitatief aangegeven of kansen uit eerder onderzoek benut kunnen worden. Adviezen van de Commissie over onder meer het opstellen van materialen- en energiebalansen zijn niet opgevolgd. Grondbalansen worden zeer beperkt beschreven met vooral nadruk op totalen van te ontgraven grond, hoeveelheid hergebruik en af te voeren grond. Verdere toelichting of plaatsing in de context van de (eerder) geambieerde circulaire dijk ontbreekt.

In het MER wordt gerefereerd aan een MKI-analyse en een Designertoolanalyse. Door het ontbreken van achtergrond informatie zijn de hierop gebaseerde uitspraken niet verifieerbaar voor de Commissie. Alhoewel de aanpak in het MER waarschijnlijk juist is, doet het naar de mening van de Commissie geen recht aan de ambities zoals die in de eerste fase bestonden. Er is in het MER geen duidelijke motivatie te vinden waarom de ambitie voor circulariteit is afgeschaald.

Circulaire peiler

In het MER fase 1 is het project neergezet als een voorbeeldproject waarin onderzocht werd of circulariteit medebepalend kan zijn bij het ontwerp van de dijkverbetering. Er is toen gezocht naar een beschrijving van een circulaire dijk en een methode om die circulariteit meetbaar te maken. De Commissie is ingegaan op dit thema in zowel het tussentijdse advies over het MER fase 1 als in het aanvullende methodische advies over de Circulaire Peiler. De Commissie onderschreef daarin de meerwaarde van dit experiment en gaf advies om het instrument te verbeteren en in te zetten in het vervolg. De Commissie constateert dat de poging om circulaire ambitie meetbaar te maken en een plek te geven in de afwegingen voor

het uiteindelijke ontwerp, geen vervolg heeft gekregen in het MER fase 2. Een evaluatie van de inzet van de 'Circulaire Peiler' ontbreekt eveneens.

2.5.2 Duurzaamheid

De Commissie ziet, net als bij het aspect circulariteit, dat duurzaamheid beperkt in het MER fase 2 aan bod komt. Er wordt in paragraaf 3.7 kort ingegaan op emissie-eisen van inzet van materieel. Dit betreft echter een overzicht van geldende eisen zonder enige toelichting. Er zijn twee paragrafen duurzaamheid (4.2.10 en 5.3.10) maar hier wordt alleen het aspect circulariteit voor de dijk beoordeeld. Onderwerpen als energiegebruik en CO2 emissies komen niet aan bod. Het is niet navolgbaar wat er met de (overigens beperkt gemotiveerde) kwalitatieve beoordelingen is gedaan.

De Commissie adviseert voorafgaand aan de besluitvorming over de dijkversterking en de gebiedsontwikkeling aan te geven in hoeverre de oorspronkelijke circulariteits- en duurzaamheidsambities nog gelden en navolgbaar toe te lichten in hoeverre aan deze ambities is voldaan. Daarnaast wordt aanbevolen om de evaluatie van de Circulaire Peiler uit te voeren en de uitkomsten breed te delen.

2.6 Samenvatting

Aangezien de lezer informatie in de eerste plaats uit de samenvatting tot zich neemt is het essentieel dat de samenvatting een goede afspiegeling vormt van het gehele document. De Commissie beoordeelt de samenvatting echter als onvoldoende, omdat deze vooral bestaat uit een opsomming van feiten of beoordelingen uit het MER. De samenvatting geeft geen adequaat inzicht in de dominante milieuaspecten van de te nemen besluiten.

Ook bestuurders en externe belangstellenden lezen veelal eerst en vooral de samenvatting. In de huidige vorm biedt deze onvoldoende zicht op de milieuaspecten van het VKA, het planproces waarin het VKA verder is ontwikkeld naar het (geactualiseerde) ontwerp, de milieuoverwegingen die hierbij speelden en de in de besluiten te borgen effectieve en haalbare mitigerende maatregelen.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, voordat het besluit wordt genomen, een nieuwe samenvatting op te nemen, waarin in ieder geval wordt ingegaan op de punten beschreven bij paragrafen 2.1. t/m 2.5.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Casper van der Giessen
drs. Marinus Kooiman
ir. Jos Rademakers
drs. Olaf van Velthuisen (secretaris)
ir. Harry Webers (voorzitter)
drs. Gerrit de Zoeten

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project A1, B1 etc. "omschrijving". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-/ project-/ gecombineerd plan-/project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit(en)

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland.

Initiatiefnemer besluit(en)

Waterschap Vallei en Veluwe.

Bevoegd gezag mer-procedure

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft van het bevoegd gezag geen zienswijzen ontvangen.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3375](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

